

STADSWANDELING MAASTRICHT

Maastricht en de Maas

Het bassin

Een leuke stadswandeling door intieme straatjes, mooie parken, langs monumenten en oude gebouwen en over de stadswallen.

1. U steekt de voorrangsweg over richting stadspark. Daar neemt u het asfaltpad dat het park ingaat. Aan de 4-sprong gaat u rechts de heuvel omhoog. Boven komt u bij het grafmonument van baron Des Tombes **(a)**. Aan de andere zijde van het grafmonument, loopt u via het trappenpad omlaag. Beneden houdt u links aan. U passeert de ingang van het openlucht zwembad Jekerdal (alleen toegankelijk voor leden). Meteen daarna gaat u aan de 4-sprong links omlaag.

2. Vlak daarna aan de kruising gaat u links. U loopt nu door de droge gracht en passeert het Bastion Waldeck **(b)**. Loop verder rechtdoor. Aan de voorrangsweg gaat u rechts over het trottoir. Steek de

rotonde rechtdoor over en loop rechtdoor (Tongerseweg). Negeer zijweg rechts. Vlak daarna aan de walmuur neemt u het voetpad rechts door het Aldenhofpark langs de stadsomwalling. U passeert het beeld van D'Artagnan. Hier hangt ook een infobordje aan de stadsmuur **(c)**. Aan de 4-sprong gaat u links verder langs de tweede stadsomwalling. Rechts ziet u hier de voormalige berenkuil waarin jarenlang (1920-1993) beren, waarvan Max en Pol de bekendste zijn, gewoond hebben. Nu is in de voormalige berenkuil een kunstwerk te zien bestaande uit een liggende giraffe. Een eind verder steekt u via de brug de Jeker over **(d)**. (De circa 60 km lange Jeker ontspringt in de Belgische plaats Lens-Saint-Servais en mondt hier vlakbij uit in de Maas). Rechts is de voormalige Tapijnkazerne.

3. Steek een eindje verder links de witte brug over en loop onder het Nieuwenhofpoortje door **(e)**. Aan de andere kant van de stadsmuur gaat u rechts en vervolgens gaat u rechts het trappenpad omhoog. Loop boven rechtdoor over de stadsomwalling. Het pad buigt naar rechts en loop bij het witte huis het trappenpad omlaag. Neem nu bij het conservatorium de eerste weg links en steek een zijtak van de Jeker over naar de Bonnefantenstraat. (De Jeker splits zich hier onder het conservatorium in twee takken, de middentak en de noordelijke tak. Een eind verder passeert u rechts het Huys op den Jeker (Bonnefantenstraat no.5) dat over de noordelijke tak van de Jeker is gebouwd **(f)**.

4. Aan de ongelijke 4-sprong gaat u scherp rechts (Looiergracht). Deze plek is bekend onder de naam Ezelmarkt. Hier stroomt de Jeker onder de stadsmuur door, een waterdoorlaat in de eerste omwalling. Aan de 4-sprong gaat u links (Grote Looiersstraat). **(g)** Hier staat het standbeeld van Fons van Olterdissen, een bekende Maastrichtse schrijver. Op het adres nr. 27 ligt achter de deur een hofje **(h)**.

5. Een eindje verder passeert u rechts een groot gebouw (nr. 17). Dit gebouw is het voormalig militair hospitaal. Aan het einde van de Grote Looierstraat gaat u links (Achter de Molens). Vlak daarna gaat u weer links (Klein Grachtje) In deze straat ziet u de eerste omwalling van de stad met aan het einde een oude poort. Meteen naast

D'r koeph

Startpunt: Cannerplein bij het Grand Café De Tramhalte te Maastricht.

Lengte: ca. 7 km

Servaaskerk

deze poort is een armeluishuisje **(i)**. Achter dit huisje gaat de oude omwalling verder. De weg buigt naar rechts (Verwerhoek). Aan de T-splitsing gaat u links (Lenculenstraat).

6. Aan de 3-sprong bij de toneelacademie gaat u rechts (Bouillonstraat). Ga nu tegenover het voormalig Provinciehuis (Gouvernement) de eerste weg links (Sint Servaasklooster) omhoog. Rechts aan de overkant ziet u een wachthuis (1870) **(j)**. Loop verder omhoog. Iets verder bij een pleintje ziet u de grote rode toren van de Sint Janskerk **(k)**. Tussen de Sint Janskerk en de Sint Servaaskerk lag vroeger nog een kapel **(l)**. Wilt u de tegelvloer zien loop dan even rechts de trappen omlaag **(m)**.

Loop vervolgens verder rechtdoor langs de Servaaskerk en onder de twee bogen door. (Tegenover nr.10 ziet een doorgang, waardoor de nonnen van het tegenover de kerk gelegen klooster ongezien naar de kerk konden gaan om de H. Mis te kunnen bijwonen).

7. Bijna aan het einde van deze weg ziet u rechts de namenlijst van de gesneuvelde burgers tijdens WO 2. Aan de T-splitsing gaat u rechts (Keizer

Karelplein). Rechts ziet u de hoofdingang van de St. Servaaskerk **(n)**. Loop verder rechtdoor en u komt aan het Vrijthof. Links ziet u het Vrijthoftheater (no. 47) **(o)**. Ga voor de ingang van de parkeergarage rechts. U passeert het centrale wachthuis **(p)** aan het Vrijthof. Steek nu het plein schuin links over richting het rode gebouw (Museum). Rechts ziet u het kleurige carnavalsmonument "het Zaate Herremenieke". Het monument werd hier in 1993 geplaatst als symbool voor het jaarlijks terugkerend carnavalsfeest dat een grote rol speelt in de Maastrichtse samenleving.

8. Het rode gebouw is het Spaanse Gouvernement **(q)**. Vlak daarna aan de kruising gaat u rechtdoor (Bredestraat). Negeer de zijwegen links en rechts. Waar de doorgaande weg naar rechts buigt, loopt u rechtdoor (Bredestraat). Het hoge gebouw dat hier staat is de voormalige barokke Jezuitenkerk (1606). Momenteel is hier het theater Bonbonnière in gehuisvest. Bij de 4-sprong aan het Onze Lieve Vrouwenplein gaat u rechts over de brede kasseienweg. Hier aan de overkant van het plein staat het Derlon hotel **(r)** en de Basiliek van Onze Lieve Tenhemelopneming **(s)**. De kapel van de O. L. Vrouwe Sterre der Zee in deze kerk wordt dagelijks zeer druk bezocht. Aan de 3-sprong gaat u rechts. Vlak daarna aan de 3-sprong gaat u weer rechts (Cortenstraat).

9. Aan de kruising gaat u rechtdoor (Witmakersstraat). Bij de T-splitsing gaat u links (Achter de Molens). Negeer de zijweg naar rechts. Aan de 4-sprong gaat u links (Tafelstraat). Dit is een rustiek straatje. Neem nu de eerste smalle straat rechts

(St. Hilariusstraat Z.O.). Aan de T-splitsing gaat u links langs de eerste walmuur. Achter de walmuur ligt de stadstuin van de openbare basisschool Binnenstad. Aan de T-splitsing gaat u links (St. Pieterstraat). U passeert de Minderbroederskerk, voorheen 1e Franciscanenkerk. Deze gotische kerk stamt uit de 14e eeuw en is gebouwd met mergelstenen blokken. Meteen na deze kerk gaat u rechts (Achter de Oude Minderbroeders).

10. Vlak daarna gaat u links (Bisschopsmolengang). Hier ziet u de Bisschopsmolen **(t)**. Aan de doorgaande weg gaat u weer rechts en u steekt de noordelijke tak van de Jeker over. Ga nu rechts (Stenenbrug). Even verder passeert u de bakkerij bij de Bisschopsmolen. Hier wordt nog ouderwets gemalen en brood verkocht. Ga nu rechts (Ridderstraat) het smalle straatje in. Bij de T-splitsing gaat u links. Aan de volgende T-splitsing gaat u weer links (St. Bernardusstraat/Hëlstraat).

11. Aan de T-splitsing bij het wachthuisje (1786) bij de voormalige Onze Lieve Vrouwepoort (1786) gaat u rechts (Graanmarkt). Voor de ingang van de parkeergarage gaat u rechts (Onze Lieve Vrouwewal) het brede trappenpad omhoog. Boven op de stadsomwalling ziet u links de voetgangers- en fietsbrug "de Hoeg Brök" en het prestigieuze Ceramique terrein. Loop aan het eind het andere trappenpad omlaag en ga links onder de Helpoort door **(u)**. U gaat nu rechts en u ziet voor u de Pater Vinktoren **(v)**. Steek de zijtak van de Jeker over en ga rechts. Dit is hét punt waar vele Maastrichtenaars (ook wel Sjengen genoemd) hun communie en trouwfoto's laten maken. Meteen daarna ziet u rechts het voormalige Faliezusterklooster. Het zustersklooster werd in

1350 gesticht als het klooster van St. Catharina. Na de kloosterdracht werd het genoemd na de zusters, die voor hun gezicht een sluijer of fallie droegen. Na een grote brand werd het klooster tussen 1647 en 1652 herbouwd. Loop nu links richting kasseienweg. Ga aan de kasseienweg (Begijnenstraat) links. U steekt weer de Jeker over. Vlak voor de doorgang "Poort Waerchtig" (1888) gaat u links (Vijfkoppen).

12. Let op! Voorbij het huis (nr. 2) gaat u rechts het trappenpad omhoog. Voor u dit doet, ziet u links het hoge huis met de witte voorgevel, genaamd het Pesthuys **(v)**. Boven komt u op het rondeel met kanon genaamd de "de Vief Köp (Vijf koppen).

Helpoort

De vijver beneden heet de Bloedbak (bloedbak) **(w)**. U loopt nu verder over de stadsmuur en iets verder loopt u over de Poort Waerachtig **(x)**. Een eindje verder kunt u links even de trap omhoog lopen naar het ronddeel genaamd 'Haet ende Nyt'. Hier aan de stadswalling staat ook een kruitbunker. Ga iets verder het trappenpad omlaag. Steek beneden rechts het sluisbruggetje over.

13. Steek weer een bruggetje over en ga rechts en dan meteen links richting onderdoorgang. U passeert links de Leeuwenwatermolen (1500 en in 1694 herbouwd) ook wel Molen van Clemens genoemd. Na de doorgang (Molenpoort genaamd) gaat u links (St. Pieterstraat). Aan de 3-sprong gaat u rechts (Nieuwenhofstraat). (Links ziet u een gedeelte van de oude stadswal). Waar de kasseienweg naar rechts (Zwingelput) buigt, gaat u links weer

door het Nieuwenhofpoortje (zie infobord). Steek vervolgens via de brug de Jeker over en ga links door het park. Links ziet u de veldzijde van de stadsmuur. Volg nu het pad langs de omheining van het dierenparkje, die naar rechts buigt. Aan het brede trottoir loopt u rechtdoor en volgt de straat Henri Hermanspark tot aan de drukke Prins Bisschopsingel. U passeert de gebouwen van de voormalige Tapijnkazerne. Hier zaten de verbinding- en verzorgingstroepen van de NAVO **(y)**. Aan de grote kruising bij de verkeerslichten gaat u rechts verder langs de kazerne. Een eind verder ziet u rechts achter de voormalige hoofdingang het graf van Dibbets **(z)**.

14. Aangekomen bij de Prins Bisschopsingel gaat u rechts en bij het zebrapad steekt u over naar het Waldeckpark waar we deze wandeling zijn begonnen. Negeer voetpad links. Neem nu na ca. 100 m., voor zitbank, het pad links. Aan de kruising rechts en meteen daarna gaat u links over het pad de heuvel omhoog. U passeert de plaquette van d'Artagnan **(zz)**. Loop verder via het trappenpad de heuvel omhoog en u komt bij een kanon. Beneden ziet u weer bastion Waldeck. Volg het pad rechtdoor en loop de heuvel omlaag. Aan de voorrangsweg gaat u links over het trottoir. Negeer voetpad links. Ga nu meteen links (tussen de groene rozenstellingen) het park in en loop rechtdoor het brede asfaltpad omlaag.

15. Beneden ziet u links een halve boog. Dit is een uitgegraven gang van de kazematten. Boven aan de T-splitsing gaat u rechts. Aan de Y-splitsing rechts (dus niet het trappenpad omhoog). Aan de doorgaande weg gaat u rechts. Rechts ziet u bij een kanon nog meer restanten van de vestingwerken. Steek via de zebrapaden de drukke kruising over en u komt weer bij het gezellige Grand café De Tramhalte, waar u nog iets kunt eten en drinken.

(a) Luitenant-generaal baron Des Tombe (1787-1845) was opperbevelhebber van Maastricht.

(b) Het Bastion Waldeck werd in 1690 aangelegd. (zie infobord). Via de VVV kan men het bastion bezoeken.

(c) D'Artagnan wordt ook wel de Vierde Muskietier genoemd. Graaf d'Artagnan, is op 25 juni 1673 in Maastricht gesneuveld. Dit gebeurde tijdens de belegering van Maastricht door Lodewijk XIV, de zonnekoning. Het standbeeld is gemaakt door Russische kunstenaar Alexander Taratynov. Hier is in de stadsmuur ooit een bres geslagen waardoor de Fransen de stad konden binnenvallen. Achter de muur ligt de 'Franse Kat' een ophoging van grond om zo beter de vijand te kunnen bestoken. Zie infobordje.

(d) U ziet links een doorlaat van de Jeker in de stadsmuur, bekend als Waterpoort De Reek. Deze liet één tak van de Jeker door de stadsmuur passeren. Van dat water werd binnen de vesting dankbaar gebruik gemaakt door de vele watermolens en door handwerkslieden zoals de leerlooiers. Met de sluizen kon men in nood het voorland onder water zetten.

(e) Het Nieuwenhofpoortje in de tweede stadswalling is één van de poorten in de stadsmuur. In tijd van nood werden deze dichtgemetseld zodat er niemand meer door kon.

(f) Wegens plaatsgebrek werd vaker zo gebouwd. In Den Bosch is zo bijna een heel riviertje overbouwd.

(g) De Grote Looiersstraat en omgeving was vroeger het centrum van de leerijverheid. Tussen de bomen van deze straat stroomde toen de middentak van de Jeker. Omdat

de industrie van de leerlooiers geleidelijk aan verdween en door de wateroverlast, stank en hygiëne heeft men in het jaar 1897 besloten om de midden stroom van de Jeker te dempen.

(h) Hier staan huizen waarin vroeger nonnen woonden. U kunt er aan de poort even een kijkje. Het is verboden het hofje te betreden.

(i) Arme mensen bouwden vroeger langs de gehele muur kleine huisjes in de nis, omdat men geen geld had voor een degelijk huis. Het werd met puin opgebouwd. Dit is één van de laatste armeluishuisjes in Maastricht.

(j) Dit is geen wachthuis voor een poort, maar voor het Gouvernement dat aan de overkant lag (nu: universiteitsgebouw). Aan elke zijde van het wachthuis kun u een soort hoge poort herkennen. Hierin stonden altijd een paard en ruiters paraat.

(k) De Sint Janskerk is oorspronkelijk gebouwd als doopkapel voor het Kapittel van Sint Servaas. Daarna werd het een zelfstandige Parochiekerk. Sinds 1633 is het Hervormde Kerk. De huidige kerk stamt uit de 14e en het begin van de 15e eeuw. (l) De doorgang tussen beide kerken heet het vagevuur, omdat de katholieken (destijds de goeden) en protestanten (de slechten) zo dicht naast elkaar liggen

(m) Dit is een doolhof, alle wegen gaan naar het centrum, alleen Maastricht komt er rechtstreeks uit. De rest gaat via Maastricht.

(n) De huidige kerk is waarschijnlijk de vierde op deze locatie. U kunt hier de schatkamer van St. Servaas bezoeken.

(o) Het vroegere Generaalshuis (1805) waar de garnizoenscommandant ook residentie

had is gebouwd op de ruïnes van een klooster die in de kelder te zien zijn. In dit klooster heeft Marieke van Nierwegen daadwerkelijk geleefd!

(p) In dit wachthuis (1736) werden in de avonden en nachten de sleutels bewaard van alle poorten. Elke morgen en avond werd met ceremonie deze overhandigd.

(q) Vroeger werd het gebouw ook wel Brabants Gouvernement genoemd. Het waren immers de Brabantse hertogen die er verbleven. In 1506 erfde Karel V de titel van hertog van Brabant, daarbij werd hij ook koning van Spanje en veranderde de naam naar Spaans Gouvernement. Sinds 1973 is het Museum aan het Vrijthof in het pand gevestigd. De oudste vermelding 1287.

(r) In de kelder van het hotel zijn de restanten van Romeinse gebouwen te vrij bezichtigen. De Basiliek van Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming stamt uit de 11e eeuw. Hier lag vroeger nog een oudere kerk. Er wordt al melding van een kerk op deze plaats gemaakt in de 9e eeuw. De licht overhellende muur is meer dan 1 meter dik. Hierachter verschoolde burgerij zich in tijden van onheil.

(t) De Bisschopsmolen is de oudste draaiende watermolen van Nederland. De molen heeft een eigen ambachtelijke bakkerij. De molen dateert uit 7e eeuw.. De huidige molen stamt uit de 17e/18e eeuw. Rond 1500 waren tussen de 15 en 20 watermolens aan de Jeker actief binnen de stadsmuren.

(u) De Helpoort (1229, de oudste stadspoort van Nederland) dankt zijn naam aan een bakkerij die vroeger in de straat erachter lag. De grote oven van deze bakkerij met zijn vuur noemde men de Hel. De Tongerse en de Brusselsepoort waren echter imposanter.

(v) Het Pesthuys in zijn huidige vorm is gebouwd in 1775 en werd gebouwd als kruitmolen. Later is het een papiermolen geworden waarbij in het pand de basis is gelegd voor de Maastrichter papierindustrie. Het huis wordt het Pesthuys genoemd, maar is het echter nooit geweest. Dit huis ligt in de stad en mensen met pest werden buiten de stad gehouden.

(vv) De Pater Vinktoeren (1380) was gebouwd voor de verdediging van de waterpoort bij de Jeker. De toren is genoemd naar pater Vink, dit was een franciscaanse pater die betrokken was bij een poging tot verraad in 1638. Na het verraad werd de hoofden van hem en van nog vier andere personen hier op staken tentoongesteld als afschrikking.

(w) In deze vijver werd het bloed van geslachte dieren gedumpt.

(x) Deze poort is in 1888 aangelegd en had origineel kantelen, die er echter afgevalen zijn.

(y) In 2010 hebben de Navo militairen de kazerne verlaten. Zij hadden van 1954 tot 1993 een commandopost in de Cannerberg,

vanwaar uit de strijdkrachten in Noord Europa geleid zouden worden als het Oostblok het westen zou binnenvallen.

(z) Bernard Dibbets was van 1830 tot 1839 commandant van het Nederlandse garnizoen in Maastricht. Hij slaagde erin om Maastricht voor Nederland te behouden. Dit tegen de zin van de Maastrichtenaren, die graag bij België wilden horen. De generaal wordt in Maastricht door velen nog steeds als een verrader gezien. Nog jarenlang leefde bij het Maas-

trichtse volk de traditie om op zondag, na de mis, over het graf van Dibbets te urineren, en daarmee het ongenoegen te uiten over de door hem verrichte daden. Daarop is het graf in 1817 ongeveer hier geplaatst na vele omzwervingen.

(zz) Dit is waarschijnlijk de plek waar (musketier) graaf d'Artagnan in 1673 is gesneuveld. Muskietiers hadden een musket en geen degen als wapen voor gevecht.

